

דף סיכום בחינה**מזהה בחינה: 001000252875 מזהה סטודנט: 210473****שם קורס: לשון הרע בהלכה ובמשפט**

מספר שאלה	ציון מירבי	ציון שאלה סופי
1	40.00	37.00
2	40.00	33.00
3	20.00	20.00

ציון בחינה מקורי : 90.00**ציון בחינה מחושב : 90****תוספת ציון לבחינה : 10****ציון בחינה סופי : 100.00****הבחינה הבדוקה בעמודים הבאים**

בחינה מועד ב' תשפ"א - קורס לשון הרע בהלכה ובמשפט (8699904601)

הנחיות כלליות:

משך הבחינה - שעתיים (למעט מי שקיבל אישור הארכת זמן).

הבחינה בחומר סגור, למעט חוק איסור לשון הרע מודפס (מצ"ב גם קובץ החוק כנספח, למען הנוחות

סריקת הבחינה בכתב יד תתאפשר רק למי שיש בידו אישור ממדור תמיכה והנגשה באוניברסיטה. או
הסטודנטים רשאים להיעזר במהלך הבחינה בדף ריק ולרשום עליו טיוטה/ הערות בכתב יד.

לפניכם 3 שאלות. הניקוד לכל אחת מ-2 השאלות הראשונות הוא 40 נק'. הניקוד לשאלה 3 הוא 20 נק'.

לקראת הבחירות המתקרבות, ועל רקע הבנאליות המאפיינת את כלי התקשורת בימי בחירות, החליט בעליו של העיתון היוקרתי "עניין לציבור" לאתגר את הכתבים העובדים במערכת העיתון, ולדרוש מהם להוציא תחת ידיהם כתבות בעלות עניין. שני כתבים במערכת נענו לאתגר:

הראשון, הוא הכתב יורם שליו. יורם מתכוון לפרסם כתבה מיוחדת, שתעסוק בניתוח עומק של שגיאות אופייניות בעת נאומים או ראיונות פומביים. הכתבה, שמטרתה המרכזית היא "הצבעה על שגיאות אופייניות בעל התלהבות בנאומים וראיונות והנחייה כיצד להימנע משגיאות כאלה", מרכזת לקט של שגיאות וציטוטים מביכים שנעשו על ידי פוליטיקאים שונים לאורך 40 השנה האחרונות (דוגמת הפוליטיקאי אהוד טייכנברג, שאמר בהתלהבות בנאומו מ-1983, "רבותי, אני אעשה הכול כדי שיוקר המחיה יעלה"); היא מנתחת את השגיאות הללו ועומדת על טקטיקות הכנה שונות שימנעו שגיאות אלה. כאמור, מטרת הכתבה, ומוסר ההשכל שלה, הוא להצביע על שגיאות אופייניות לזמני התלהבות, וכיצד להימנע מהן.

השני, הוא הכתב שמשון יעקובי. שמשון מתכוון לפרסם כתבה שכותרתה "סודות קטנים". הכתבה מתמקדת במנהלים של מכוני הסקרים, והיא מלאה בסיפורים ואנקדוטות אודות אנשים אלה (אך תוך הקפדה שלא לומר עליהם דברים שליליים). חלק מאותם אנשים שאליהם מתייחסת הכתבה, פנו אל שמשון והבהירו לו, כי הכתבה חושפת אודותיהם פרטים שאמנם אינם דברי גנאי, אך בכל זאת מדובר בפרטים שאינם ידועים ברבים והם היו מעדיפים כי לא ייחשפו.

שני הכתבים פונים אליכם, כמומחי לשון הרע בהלכה, ושואלים אתכם האם יש בעיה הלכתית בכתבות שהם עומדים לפרסם. מה תהיה תשובתכם?

תשובה:

מקרה 1: יורם שליו- כתבה על שגיאות בעת ראיונות.

סיווג: נראה שמדובר כאן בלה"ר, שכן יש פרסום אמת, של גנאי.

הגנות:

תועלת- לתועלת יש 7 תנאים (שמתקבצים ל3 עקרונות על) שחייבים להתקיים כדי שתהיה הגנה:

1. דיוק ואמינות: צריך לוודא שהדברים אמת, ואכן נראה שהדברים אמת (הוא מצטט).

צריך לוודא שמי ששמע את הדברים הבין אותם בצורה הנכונה, מה שגם כאן מתקיים כי הוא מצטט ממש את הדברים, כך שאין לטעות במה שאמרו.

יש לדייק בפרטים, גם זה מתקיים. כפי שאמרתי הוא מצטט ולכן אין דיוק גדול מזה.

2. טוהר הכוונה: הכוונה צריכה להיות לתועלת, ולא משהו נספח. נראה שכאן המטרה היא שגיאות כאלו לא יקרו בעתיד, לכן יש פרסום שלהם. משמע- יש תועלת. השאלה האם היא תועלת שנכנסת בהגדרה של תועלת ראויה? כאן קיימת מחלוקת. הבאת דוג' לשם למיטת לקח היא דבר שבמחלוקת האם מוצדק להכליל אותו בהגנה הזו. יש כאלו שאומרים שזה אסור, בגלל שאין כאן מזיק וניזוק, לכן אין להעדיף נפש אחת על פני השנייה- אין להשפיל ולפרסם פיסור אחד רק כדי להעדיף את האדם השני. עם זאת, יש כאלו שאומרים שיש כאן תועלת ראויה, ללמוד לקח מהסיפור, ולכן מותר לפרסם אותו.

האם עיתונאי מכוון לתועלת" (3-)

3. מידתיות: יש להביא אפשרות לאדם להצדיק את עצמו או להסביר את מעשיו. האם זה נכלל כאן? האם האדם יכול להצדיק את עצמו בספר? נראה שלא.

לבחון האם יש אלטרנטיבות- נראה שיש כאן אלטרנטיבה מקלה יותר. לא חייב לפרסם את השם של האדם שעשה זאת, כמו כן ניתן להמציא דוג' או לבקש רשות מהאדם שמפרסמים את דבריו.

לבחון את המידתיות (כמה המחיר שהאדם ישלם מול כמה זה יועיל)- לא ניתן לדעת בוודאות, אבל נראה שהמחיר יהיה גבוה אם האדם עדיין בפוליטיקה, ואז כדי להימנע מהפרסום. בעוד שאם האדם סיים את תפקידו הציבורי הסיכויים לפגיעה נמוכים יותר.

אציין שאם ההגנה הזו עומדת- אין לה"ר. עם זאת, לדעתי יש בעיה להכיל את ההגנה על הכתב מהסיבות לעיל.

הסכמה מראש:

יש שני ראשים לאיסור- נזק וגנאי. אם שניהם לא מתקיימים נראה שההגנה עומדת. רוב הפוסקים חושבים שבהסכמה מראש שני הראשים מתקיימים ולכן יש הגנה (יש מיעוט שחושבים שגם אם יש הסכמה מראש, אין הגנה. למה? בגלל שהסכמה מראש לא מבטלת את הגנאי). במקרה הנ"ל יש מחלוקת האם עומדת ההגנה של הסכמה מראש: חלק אומרים שההגנה עומדת, אדם שנכנס לפוליטיקה יודע מראש ומסכים לכרוך בכך, ולכן ניתן להסתמך על הסכמה זו. עם זאת, נראה שיש כאלו שאומרים שאין כאן הסכמה מראש, שכן זו הסכמה למערכת קלוקלת שאין דרך לשנותה. אין כאן הסכמה אמיתית, אלא קבלה של הגזרה. לכן, לא ניתן להסתמך על כך.

בפני 3:

מותר להפיץ לה"ר שנאמר בפני 3, כי יוצאים מנקודת הנחה שאם 3 שמעו אותו הוא כבר הופץ ואין שליטה על העברתו. החפץ חיים מביא 4 סייגים לכלל הזה:

1. זו חזקה ניתנת לסתירה. ניתן להוכיח שזה לא כך, שגם אם זה פורסם ל3 אין זה פרסום, ולכן אסור להמשיך ולפרסם.

2. אין להוסיף עליו מידע לא אמיתי, יש לדייק

3. אם זה יגרום לאדם ממול להוסיף לה"ר אסור להגיד את זה.

4. יש להגיד את זה "בדרך אקראית". לא לכוון לספר, אלא רק אם זה נעשה תו"כ ללא כוונה תחילה.

נראה שכאן זה הופץ בפני הרבה יותר מ3, יש דיוק (הוא מצטט), קשה לדעת האם זה יגרום לאנשים להוסיף לה"ר, וקשה להגיד שזו "בדרך אקראית" (מפרסם כתבה). עם זאת, אם לה"ר הופץ לרבים, יש שאומרים שניתן להקל בתנאים. לכן, יכול להיות שניתן להקל בתנאי האיסור ולכן יהיה מותר לפרסם.

יש שאומרים שניתן להסתמך על היתר בגלל "חוזזה" בין הציבור לאיש הציבור.

מקרה 2: שמשון יעקבי- פרסום כתבה

סיווג: לפי החפץ חיים כאשר מדברים על מקרה של סיפור מקרה פרטי שלא רוצים שיופץ, לא מדובר באחד מהאיסורים תחת "לא תלך רכיל" (רכילות, לה"ר, הוצאת שם רע), אלא מדובר באבק רכילות. עם זאת, יש פוסקים שחושבים שהפצת מידע פרטי הוא רכילות (רכילות זהו איסור להגיד אמת על מישהו, מה האיסור כאן? הרי זו רק מידה טובה לא להפיץ על אדם אחר. לפי החפץ חיים האיסור הוא לא לספר מידע מסכסך. כפי שאמרתי יש פוסקים שחושבים שזה לא להפיץ מידע פרטי, כמו הנאמימה במובר הרחב). אציין שאסק רכילות הוא איסור מדרבנן ולא איסור תורה.

הגנות:

תועלת-

1. אמינות ודיוק- ויודא שהדברים אמת, נראה שמתקיים כאן. הוא מדייק את הדברים ולא ממציא.

יודא ההבנה, נראה שהוא מוודא את הדברים ומספר דברים אמיתיים (ע"פ הפנייה ניתן להבין שזה באמת קרה). ה

דיוק, נראה שהוא מדייק בפרטים ולא מגדיל את העוולה.

2. טוהר הכוונה- נראה שהוא לא מכוון לתועלת, שכן הוא רק רוצה לספר אנקדוטות קצרות על העבודה במכני הסקרים.

3. מידתיות- יש כאן ניסיון שלהם למנוע את פרסום הכתבה, לכן קשה להגיד שיש כאן חוסר התחשבות ברצון שלהם שזה לא יפורסם, אין כאן אפשרות להביא להם להסביר את עצמם.

נראה שיש אלטרנטיבות, הוא יכול לנסות לפרסם בעילום שם, או לפרסם רק אנשים שמתירים לו לספר את סיפוריהם.

יש ספק האם יש כאן מידתיות, שכן אין באמת תועלת בסיפור וזה רק לשם ה"אנקדוטות", לכן אין באמת סיבה להביא את זה לפרסום בעיתון שמופץ בכל הארץ.

הסכמה מראש:

נראה שאין כאן הסכמה מראש באופן ברור, לכן מתקיים ראש הנזק (גם אם לא ראש הגנאי) ואין הגנה.

בפני 3:

נראה שיש כאן פרסום של דברים שהיו פרטיים, לכן הם לא פורסמו לפני זה בפני 3 אנשים. יש לקחת בחשבון שגם אם פורסמו בפני 3 לפני, יש כאן סתירה של החזקה, שכן הם לא פורסמו מספיק והפרסום הזה יהיה מסיבי ורק הוא זה שיגרום להפצה הגדולה של הפרטים.

עונש (בשני המקרים לעיל):

פלילי- לפי ההלכה אין אפשרות לתת עונש פלילי על מחשבות או דיבורים, חייב שיהיה מעשה בפועל.

אזרחי- לפי ההלכה אין אפשרות לתת עונש אזרחי בגין מעשים של ביוש (בייש, לא חייב), כמו כן אין אפשרות לתת פיצוי בגין נזק עקיף (גרמא בנזיקין, לא חייב).

לכן, גם אם יוחלט שבאחד מהמקרים או בשניהם אין הגנה, עדיין אין עונש מהתורה שניתן לתת להם וזה יהיה עונש משמיים. בימינו גם ב"ד לא יכול לתת עונש, אלא רק אם האנשים הולכים לבורר שנותן החלטה ולאחר מכן, כדי שיהיה מחייב צריך ללכת לבימ"ש שיהפוך את ההחלטה לפס"ד.

מצב העובדים בחברת "יוחן ארגזים" אינו פשוט. מנהל העבודה בחברה ממרר את חייהם כבר שנים, מצר את צעדיהם ללא הרף, והגיעו מים עד נפש. נציג העובדים, למך ציפרברגר, כינס באחד הימים אספת חירום, שבה התלבטו העובדים כיצד לנהוג, ואף התלבטו שמא לתבוע את המנהל והחברה; אך לבסוף החליטו, כי בטרם צעדים כה דראסטיים, ישלח נציג העובדים (למך) מכתב התראה חריף בשם כל העובדים, אל הגורמים הבכירים בחברה, הממונים על מנהל העבודה.

המנהל, שנקרא לבירור על ידי הממונים, גילה להפתעתו כי המכתב מייחס לו בין היתר מעשים קשים שמעולם לא ביצע, ושיא השיאים - הכאת עובדים פיזית! המנהל הנזעם מכין תביעת לשון הרע (אזרחית) נגד למך, ובחוכמתו הוא ממקד אותה רק בדיווח של למך על כך שהמנהל מכה את עובדיו (דיווח שכאמור אינו נכון). למך המבוהל חושש, שבנקודה זו הוא אכן בבעיה: אין לו שום אינדיקציה לכך שהמנהל היכה את עובדיו. אמנם נערך תחקיר מקיף, לפני שנה, שממנו עלה כי בוצעו הכאות, ולמך הסתמך על תחקיר זה בשעת הדיווח, אך יומיים לאחר דיווחו של למך הגיעו עדים שהפריכו את התחקיר והוכיחו כי אינו נכון ואף נערך על ידי גורמים אינטרסנטיים.

אך בעוד המנהל מכין את התביעה, נחתה עליו צרה חדשה. כחודש לאחר מכתבו של למך, הלכה אחת המזכירות, ציפי פומפריניקל, שהאמינה בלב שלם וללא סייג בנכונות תלונתו של למך (על התחקיר או הפרכתו היא לא שמעה כלל) ופרסמה בדף הפייסבוק שלה פוסט חריף נגד המנהל, בו היא מאשימה אותו בהכאת עובדיו. כשנשאלה ציפי מה מטרתה בכך (בפרט שהמנהל בכל מקרה התפטר מעבודתו על רקע המקרה ואין סיכון כי יציק לעובדים) היא השיבה כי שמעה שלפי ההלכה, הוקעת עושי עוול הינה תועלת.

מזכירה נוספת, שפרה, נחשפה לפוסט של ציפי, ושיתפה אותו מתוך זעזוע עם מזכירה נוספת, ששיתפה בתורה מזכירה נוספת, וכך נוצרה שרשרת שבה העובדים המזועזעים וההמומים משתפים זה את זה. המנהל, באופן כללי, אינו מייחס חשיבות רבה ל"שטויות שמתפרסמות בפייסבוק", כלשונו, ולכן אינו תובע את כל השרשרת, אך הוא בוחר לתבוע בכל זאת (תביעה אזרחית בביהמ"ש) משתפת אחת, היא המזכירה שושנה (שושנה הרגיזה את המנהל לפני יומיים כשסירבה לעבוד שעות נוספות, והוא החליט כי זו הזדמנות טובה להיפרע ממנה).

נא השיבו לשאלות הבאות (שימו לב: חלקן מתייחסות להלכה, וחלקן מתייחסות לבית המשפט): (א) כיצד יכריע בית המשפט בתביעת לשון הרע המוגשת על ידי המנהל נגד למך? (ב) כיצד יכריע בית המשפט בתביעת לשון הרע המוגשת על ידי המנהל נגד שושנה? (ג) לגבי ציפי - האם יש פסול במעשיה במישור ההלכתי? [שוב, שימו לב: ביחס ללמך וביחס לשושנה, עליכם להתמקד בשאלה כיצד יכריע בית המשפט בתביעה האזרחית המוגשת; ואילו ביחס לציפי - התמקדו בהלכה בלבד, לא בחוק].

תשובה:

מקרה 1: תביעה נ' למך

סיווג: התביעה אזרחית, לפי ס' 1 נראה שיש כאן עילה לתביעה. מתקייפ כאן ס' 1(3) - יש פגיעה במשרתו של המנהל. כמו כן, ס' 1(2) מתקיים כי יש ביזוכ אדם בגלל התנהגות מיוחסת לו.

יש לבחון האם יש כאן פגיעה באופן אובייקטיבי:

מצד הנתבע- יש פגיעה, לא בגלל שהוא נפגע אלא בגלל שהיו לו נזקים מצד החברה שלא ראתה את מעשיו בעין יפה (התפטר, אנשים התרחקו ממנו).

מצד התובע- צריך לראות האם הייתה פגיעה ולא האם הייתה או לא כוונה לפגיעה. נראה שכאן יש פגיעה, לא משנה מה כוונת הפוגע.

נראה שכן, בגלל שיש להתייחס לאדם סביר מקבוצה מצומצמת לפי הפסיקה. נראה שכאן אדם סביר בקבוצה שסובבת את המנהל רואה את מעשיו בעין לא יפה וזה יגרום לו לפגיעה.

הגנות:

הגנות סף:

נראה שאולי ניתן לקיים את ההגנה של ס' 13(5) - אם יש כאן כוונה תביעה וזו אזהרה מתביעה ניתן לראות את זה כנכס תחת הגנה זו. שכן, לפי הפסיקה כל מה שמפורסם בבימ" שכולל מה שקשור להליך המשפטי נכנס בהגנה זו. עם זאת, לא בטוח שזה נכנס תחת הגדרה זו, שכן הם החליטו להמתין עם התביעה ולנסות מסלול אחר לפני.

כמו כן ניתן לטעון שמתקיים ס' 13(9) - יש כאן חובה של למך בתור נציג העובדים לפרסם את הדבר הזה ולהגן על עובדי המפעל.

אמת הפרסום:

לפי ס' 14 יש שני תנאים לעניין זה:

1. אמת- הפרסום צריך להיות אמת (נטל ההוכחה על המפרסם, שכן יש את חזקת החפות). נראה שאין כאן פרסום אמת. אם למך היה כותב באופן ברור במכתב שהוא מתייחס למידע מתוך הדו"ח היה כאן אמת (שכן הוא רק צוטט משהו, והציטוט נכון. האחריות לא הייתה נוספת עליו). עם זאת, הוא לא עשה כן לכן אין אמת.

הוא ינסה לטעון ל"אמת לשעתה" ע"פ קראוס. עם זאת, גם זה לא יתקבל כי המקרה דומה למקרה של אילנה זיין. הפרסום הוא לא אמת לשעתה כיוון שהיה כאן מקרה שקרי בבסיסו. הוא לא היה אמת ואז האמת השתנתה, אלא לא היה אמת מלכתחילה (למרות שהוא לא ידע שזה לא אמת).

2. עניין ציבורי- נראה שיש עניין ציבורי אם מנהל מכה את עובדיו. זה עניין מהותי.

נראה שהגנה זו לא תעמוד לו.

הגנת תו"ל:

נראה שמתקיים ס' 15(2) - הייתה לו חובה חוקית בתור מייצג העובדים לתבוע את זכויותיהם ולהעביר הלאה למנהלים מידע כה חמור.

מתקיים גם ס' 15(4) - הפרסום היה נגד אדם בעל תפקיד רשמי, והביע ביקורת על התנהלותו.

כמו גם ס' 15(8) - הגישו תלונה לרשות מוסמכת, למנהלים של המנהל, כדי להפסיק את ההתנהגות המבזה שלו.

יש לקיים גם את ס' 16 - יש להוכיח שהדבר אמת ושעשו את כל מה שניתן כדי לראות שזו האמת באותו זמן. כמו גם שהפרסום לא נעשה באופן לא פרופורציונלי למעשה. הפרסום היה נראה אמת, שכן הוגש דו"ח שהיה נראה אמין והבירור לגבי מי כתב את הדו"ח וכד' לא נראה נצרך באותו זמן. כמו כן, נראה שהמעשה היה פרופורציונלי, הפרסום היה רק למנהלים מעליו.

לדעתי מתקיימות ההגנות, גם אם לא ניתן לאחר סיום בחינת האחריות להקל בעונש בגלל אופיו של האדם ותפקידו (ס' 22), מה גם שהפרסום היה נראה ללמך אמיתי.

מקרה 2- תביעתה של שושנה

שושנה שיתפה את הפוסט בפייסבוק.

ע"פ הפסיקה שיתו, בפייסבוק של תוכן שעומד בפרסום לה"ר, יחשב כלה"ר וניתן לתבוע.

סיווג- הפוסט מכיל מידע משפיל ומבזה לאדם, לכן מתקיימים ס' 1(1)+1(2).

נראה שבעיני הבריות (אדם סביר בחוג מצומצם), המעשה יחשב כחמור ולכן זה לה"ר, כמו גם שיש ממש פגיעה (למרות שהוא לא מייחס לזה חשיבות באופן עצמאי "אין חשיבות לשטויות בפייסבוק", יש לבחון באופן אובייקטיבי האם זה הרע איתו ונראה שכן, אנשים יראו את זה- מאוד חמור).

הגנות:

הגנות סף- לא נראה שיש הגנת סף שעומדת לה.

אמת הפרסום- כפי שהראתי בתביעה הקודמת אין אמת פרסום (אין אמת ואין אמת לשעתה עומדות בנוגע למקרה של הכאת עובדים).

הגנת תו"ל-

נראה שניתן לבחון האם מתקיים ס' 15(4) שכן הוא היה בתפקיד רשמי. אך הוא כבר התפטר מתפקידו ואין רלוונטיות לחלק זה.

לא ניתן להגיד שהגנה זו קמה.

ניתן לראות שאין הגנה, עם זאת בגלל שזהו פרסום בפייסבוק ניתן להקל בעונש, ולהתחשב בכך. מה גם שהמנהל תבע אותה בלבד ולא את ציפי שפרסמה את החוק ולא את שאר האנשים מה שעוד יותר יכול לגרום להקלה. כמו כן ניתן להתייחס לאופי הנפגע (ס' 22), הוא התעמר בעובדיו ופגע בהם באופן חמור (גם אם לא פיזי). כמו כן הוא תבע אותה בלבד בשביל נקם.

הנקודות נאמרו אך יש לדייק יותר, ר' בפתרון שפורסם (4-)

נראה שביהמ"ש יקל איתה מאוד, לכן כנראה היא תחויב באופן קטן ולא משמעותי. (אציין שניתן לתבוע במקום מושבה של שושנה או במקום מושבו של המנהל).

לפי ס' 16 צריך להראות שזו הייתה אמת או נראתה אמת ועשו מספיק לברר אותה. כמו כן צריך להראות שהפרסום פרפורציונלי. נראה שכאן הפרסום פרפורציונלי למה ששושנה חשבה שהמעשה. עם זאת, יכול להיות שהיא ידעה שזהו שקר אבל המשיכה לפרסם (לא כתוב באופן ברור).

עונש (לשתי התביעות):

התביעה אזרחית, בגלל שיש נזק העונש יכול להיות פיצוי, איסור הפצה, פרסום תיקון או הכחשה. אין תשובה ברורה לגבי האם ניתן לדרוש התנצלות (בחוק לא כתוב, בפסיקה אין תשובה ברורה).

מקרה 3: ציפי בהלכה

לגבי ציפי רלוונטי גם קבלת לשון הרע. האמינה ללא סייג, ופעלה לפי זה (3-)

במקרה של ציפי היה כאן מקרה של מוציא שם רע (פרסום גנאי שהוא שקר), עם זאת פיצוי יכולה לטעון שהיא חשבה שזו אמת ולכן יכול שזה נכנס בהגדרה של לה"ר (גנאי שהוא אמת).

יש לבחון האם עומדת לה ההגנה של תועלת:

1. דיוק ואמינות: צריך לוודא שהדברים אמת, היא לא בדקה את זה, לכן בעייתי במקצת. למרות שהפרסום שלהם היה אמין (בדו"ח), והיא חשבה שזו האמת.

צריך לוודא שמי ששמע את הדברים הבין אותם בצורה הנכונה, מה שגם כאן מתקיים כי היא כותבת מה היה כתוב בדו"ח, כך שאין לטעות במה שאמרו.

יש לדייק בפרטים, גם זה מתקיים. כפי שאמרתי היא כותבת ע"פ הדו"ח.

2. טוהר הכוונה: הכוונה צריכה להיות לתועלת, ולא משהו נספח. נראה שכאן המטרה היא להוקיע

אותו מהחברה. לכן יש פרסום שלהם. משמע- יש תועלת. השאלה האם היא תועלת שנכנסת בהגדרה של תועלת ראויה? יש 2 תנאים שצריכים להתקיים בשביל זה: א. הפרסום צריך להיות לאחר שאין שום סיכוי שהאדם יחזור בתשובה או יתקן את מעשיו או יביא פיצוי. ב. המעשים חמורים והייתה ירידה לחקר האמת. נראה שאין סיכוי שהוא יחזור בתשובה, הוא לא רואה בכך כל רע וממשיך להתעמר בעובדים גם לאחר עזיבת העבודה (תביעתה של שושנה ראייה לכך). כמו כן נראה שהוא עשה מעשים חמורים מאוד (גם ללא הכאת העובדים), אבל כפי שצינתי יכול להיות שאין מספיק ירידה לחקר האמת (למרות שזה פרסום אמין דו"ח ואז מספיק להסתמך עליו).

3. מידתיות: יש להביא אפשרות לאדם להצדיק את עצמו או להסביר את מעשיו. האם זה נכלל כאן? האם האדם יכול להצדיק את עצמו לאחר פוסט? נראה שלא, אבל אולי יש אפשרות לאזן את זה בגלל חומרת המעשים.

לבחון האם יש אלטרנטיבות- נראה שאין אלטרנטיבה יותר ראויה כדי לנדות אותו מאשר לכתוב עליו בפייסבוק.

לבחון את המידתיות (כמה המחיר שהאדם ישלם מול כמה זה יועיל)- לא ניתן לדעת בוודאות, נראה שהמחיר שישלם שווה למעשיו החמורים.

אציין שאם ההגנה הזו עומדת- אין לה"ר. לדעתי היא יכולה לעמוד במקרה הזה.

הסכמה מראש:

נראה שלא מתקיים כאן, אין הסכמה שלו ויש נזק מאוד חמור וגנאי חמור.

בפני 3:

מותר להפיץ לה"ר שנאמר בפני 3, כי יוצאים מנקודת הנחה שאם 3 שמעו אותו הוא כבר הופץ ואין שליטה על העברתו. החפץ חיים מביא 4 סייגים לכלל הזה:

1. זו חזקה ניתנת לסתירה. ניתן להוכיח שזה לא כך, שגם אם זה פורסם ל3 אין זה פרסום, ולכן אסור להמשיך ולפרסם.

2. אין להוסיף עליו מידע לא אמיתי, יש לדייק

3. אם זה יגרום לאדם ממול להוסיף לה"ר אסור להגיד את זה.

4. יש להגיד את זה "בדרך אקראי". לא לכוון לספר, אלא רק אם זה נעשה תו"כ ללא כוונה תחילה.

נראה שזה הופץ ליותר מ3 מנהלים בכירים, אבל זה יכול להיות שלא הופץ באופן כה מסיבי עד לפוסט ולכן זו חזקה הניתנת לסתירה. עם זאת, יש לזכור שלפני יצא דוח שכבר פרסם מאוד את הדברים ואז אולי ניתן להסתמך על זה כפרסום. עם זאת, זה לא היה באקראי ולכן לא ניתן להתייחס להגנה הזו.

החפץ חיים מתייחס בחיבורו לסיטואציה שבה אדם נמצא בתוך חבורה של מספרי לשון הרע, והוא שומע בעל כרחו דברי לשון הרע ומתבייש להפסיק את הדוברים. נא פרטו - א) מהי מסקנתו של החפץ חיים וכיצד הוא מגיע אליה? ב) אלו מאפיינים ייחודיים של החיבור חפץ חיים באים לביטוי בדיון הנ"ל?

בהצלחה!!

תשובה:

א. החפץ חיים קובע שניתן להישאר לשמוע את לה"ר, אבל אסור להאמין לו. הוא מגיע אליה דרך הסקה מהלכות אחרות. הוא מביא מקרה של אדם שעובר בשוק ומריח ריח של ע"ז. בעיקרון אסור להריח את הע"ז, אבל בגלל שזה ללא שליטה של האדם ובלי כוונה שלו הוא יכול להמשיך ללכת בשוק ולהריח. הוא מסיק מכך שאיסורים של החושים (ריח, שמיעה), הם איסורים מדרבנן. לכן, בלית ברירה ניתן לעבור עליהם בלי להחשב שעברת עבירה.

מכך הוא מסיק, שכאשר אדם נמצא במצב שלא נעים לו לקום ולצאת הוא יכול להמשיך לשבת להאזין ללה"ר, גם בלי להתנגד לדברים (בתנאי שלא מאמין לדברים, שזה איסור בפני עצמו באיסור השמיעה), בגלל שזה איסור מדרבנן שקשור לחושים (חוש השמיעה).

ב. החפץ חיים מיחד את החיבור שלו ב 3 מאפיינים: הוא מדבר רק על הלכות לה"ר, יורד לפרטים, והוא מסיק מהלכות אחרות להלכות לה"ר (כמו הדוג' לעיל וכמו הדוג' של הסטת הנהר).

כאן בא לידי ביטוי ההסקה מהלכה אחת להלכת לה"ר. זה מאפיין מאוד ייחודי של החיבור החפץ חיים. כמו כן רואים כאן אין הוא ממקד את דבריו בלה"ר ויורד לפרטי האיסורים וההיתרים. לא מפספס אפילו את המקרים הקטנים בחיי היום-יום.